

Ett grepptungesvärd från bronsålderns period IV

Arkeologisk undersökning 2009
Oskarshamns kommun, Oskarshamns stad, Småland

Kenneth Alexandersson, Kalmar läns museum,
Michael Dahlin, Högskolan i Kalmar,
Joakim Goldhahn, Högskolan i Kalmar,
samt bidrag från familjen Hjelm

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2009:38

Ett grepptungesvärd från bronsålderns period IV

Arkeologisk undersökning 2009

Oskarshamns kommun, Oskarshamns stad, Småland

Författare Kenneth Alexandersson, Michael Dahlin, Joakim Goldhahn
Copyright Kalmar läns museum
Redaktion Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag Kalmar läns museum
ISSN 1400-352X

Omslagsfoto Familjen Hjelm

Abstract

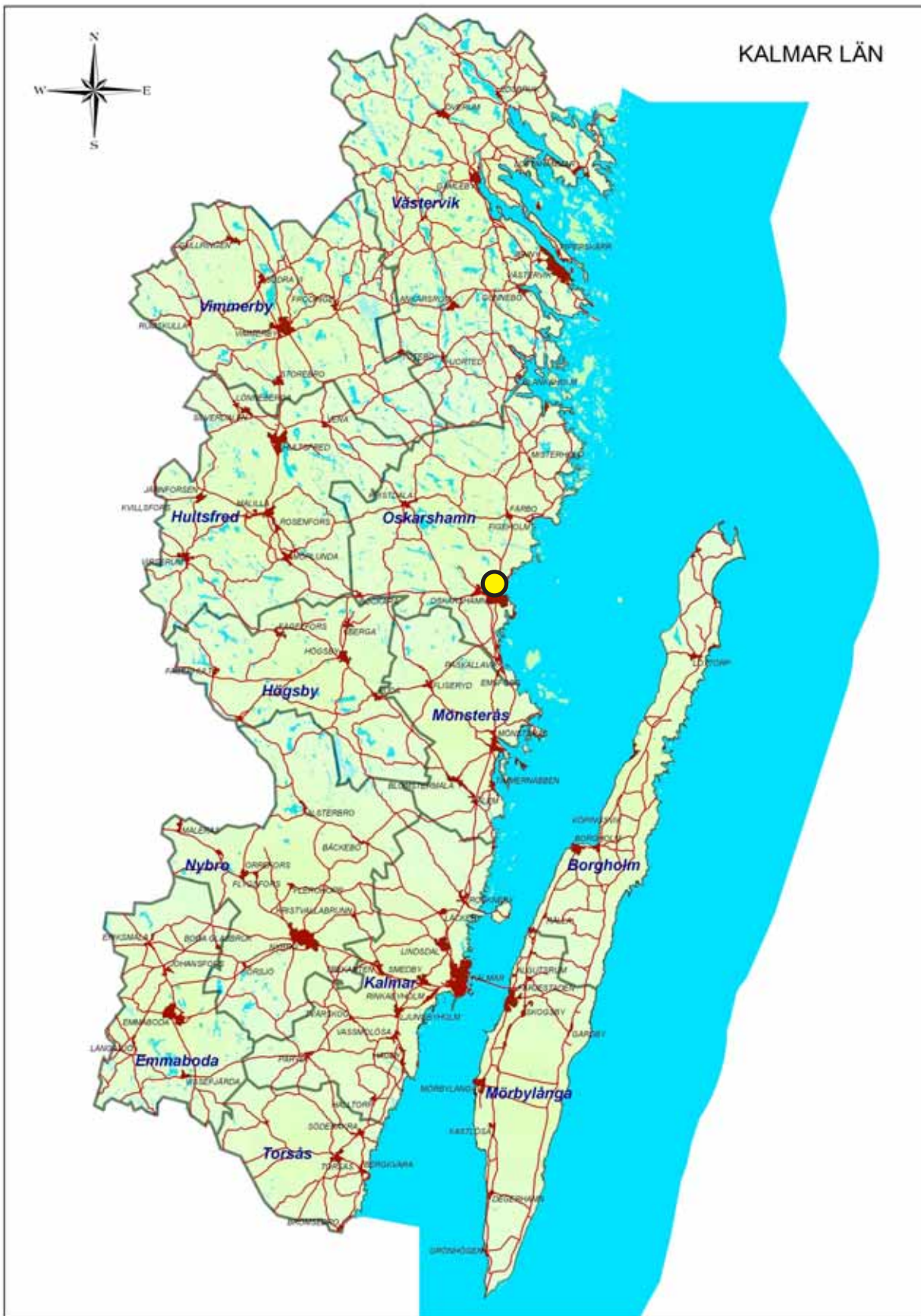
Keywords: flange hilted sword, Montelius period IV, Bronze Age, Oskarshamn, Kalmar County

On the Swedish national day, June 6 in 2009, Crister Hjelm from Oskarshamn, a small town situated on the Swedish east coast, found a Bronze Age sword in his backyard during construction work for a gravel path. The sword is a flange hilted sword dated to Montelius period IV, approximately 1100–900 cal BC, and probably made in Denmark but under continental influences. An examination of the find spot

suggest that it was re-deposited there during the construction of the flowerbed sometime soon after 1969 when the house was built and the garden was arranged. The absences of any man made constructions, the absence of disturbance in the original ground surface and the patina of the sword, which suggest that it originally was deposited in a wet environment; all speaks in favour for such an interpretation.

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	8
Svärdet	9
Topografi och fornlämningsmiljö	12
Genomförande	15
Resultat och tolkning	19
Åtgärdsförslag	20
Tillkännagivande.....	21
Referenser	22
Tekniska och administrativa uppgifter	25
Bilaga 1	27

Figur 1. Karta över Kalmar län med platsen för undersökningen markerad.

Sammanfattning

Den 6 juni 2009 fann Crister Hjelm ett grepptungesvärd från bronsålderns period IV i Oskarshamn. Svärdet framkom i en rabatt som anlagts då huset byggdes i slutet av 1960- och början av 1970-talet.

Fyndet framkom då delar av en rabatt skulle lämna plats för en bredare grusgång. När fyndet blivit identifierat som ett svärd från bronsåldern avslutades arbetet i väntan på en arkeologisk undersökning. Länsstyrelsen i Kalmar län fattade beslut om att en arkeologisk efterkontroll skulle ske på platsen. Den

arkeologiska undersökningen genomfördes den 10 juni av Högskolan i Kalmar och Kalmar läns museum. Svärdet är mycket väl bevarat och troligen framställt i Danmark eller Skåne. Den arkeologiska efterundersökningen visade att svärdet sannolikt påträffats i sekundärt deponerade jordmassor. Svärdets bruna patina antyder att det ursprungligen varit deponerat i en våt miljö, sannolikt i Oskarshamns närområde. Inget tyder på att svärdet härrör från en förstörd forn lämning i anslutning till den nu aktuella fyndplatsen.

Inledning

Lördagen den 6 juni 2009 ägnade Crister Hjelm, som bor med sin familj på Hagtorsvägen 3 i Oskarshamn, åt trädgårdsarbete. Målet var en ny uteplats och ett nytt land för blommor och blad. Plötsligt träffade han på något oväntat. När en grusgång skulle breddas blev plötsligt delar av ett svärd synligt. Svärdet visade sig vara grepptungesvärd och tillhörde bronsålderns period IV. För familjens Hjelm berättelse om fyndet se bilaga 1.

För att reda ut de egentliga fyndomständigheterna för det aktuella fyndet, vilket inte är minst viktigt vid diskussion om inlösen från statens sida, beslöt länsstyrelsen i Kalmars län om att platsen för fyndet borde undersökas arkeologiskt (Beslut daterat 09-06-08, Dnr 431-6094-09). Onsdagen den 10 juni företog Högskolan i Kalmar och Kalmar läns museum en efterundersökning av fyndplatsen på länsstyrelsens uppdrag.

Svärdet

Det funna svärdet är ett grepptungesvärd och tillhör bronsålderns period IV, cirka 1100–900 cal BC (fig. 2). Svärdet liknar närmast No 1074 och 1077 i Montelius "Minnen från vår forntid" (Montelius 1917). Svärdet är 57,2 centimeter långt, dess bredd och vikt är ännu inte fastställda. Patinan är brun vilket anses vara ett tämligen säkert tecken på att bronsföremålet ifråga deponerats i en våt miljö (se Vandkilde 1996: 33–34; Goldhahn 1999: 34–35; Fontijn 2002: 41–52).

Svärdet, bör vara tillverkat i Danmark eller Skåne (Almgren 1905; Broholm 1949: 34; Baudou 1960: 9–10) men är tydligt inspirerat av mellaneuropeiska svärdsformer (Thrane 1975), tillhör de mest avancerade från sin tid. 1960 kände Baudou till 70 liknande fynd; nio från Schleswig-Holstein, 47 från Danmark och 14 svärd från Sverige (Baudou 1960: 9). Liknande svärd som påträffats, exempelvis i depån från Vattholma från Lena socken i Uppland (Ekholm 1921: 37–41) och gravfyndet från Håga strax utanför Uppsala (Almgren 1905), tyder på att de går att knyta till medlemmar ur samhällets övre sociala skikt. Denna tolkning förstärks av det faktum att en handfull

Figur 2. Det nyfunna svärdet.

Figur 3. Svärd från period IV funna i Danmark. Svärden till vänster är av samma typ som det nyfunna svärdet från Oskarshamn. Det omnämnda svärdet från Løvelbro återfinns i mitten (efter Brøndsted 1939: 178).

av de mer välbevarade svärden av denna typ varit försedda med guldornamentik (Baudou 1960: 9, se även Almgren 1905; Broholm 1946: 20–21, 31–32, 40–41, 1949: 34–35). Baudou kallar dem kort och gott ”Prachtgegenstände” (Baudou 1960: 9).

Grepptungesvärdens fästen har varit försedda med organiskt material av horn eller trä. Det välbevarade svärdet från Løvelbro på Jylland i Danmark visar också att de har varit försedda med en knapp av liknande organiskt material

(fig. 3). I både fynden från Håga (fig. 4) och Løvelbro (fig. 3), samt Lydshøj på Sjælland har dessa knappar dessutom varit försedda med en liten metalltapp, som var gjord av guld eller brons, som varit fäst på knappens topp (Almgren 1905; Broholm 1946: 9–10; Thrane 1975: 45).

Merparten av bronsålderns svärd med datering till period IV har påträffats som lösfynd eller i depåer (Larsson 1986; Jensen 1997). Det gäller även grepptungesvärden. När svärd från

Figur 4. Svärdet från Hågahögen, Bondkyrksn i Uppland (efter Almgren 1905).

denna period påträffas i gravsammanhang, är det ofta i överdådigt rika gravar och imponerande monument, liksom Håga i Uppland (Almgren 1905), Blå Rör på Öland (Gustawsson 1927) eller Lydshøj, Borghøj, Gryderup och

Vestre Skjerninge i Danmark (Broholm 1946: No 4, 118, 257 och 361).

Dessa svärd var uppenbarligen gjorda för att synas och lyfta fram sin ägares status, såväl i livet som i döden.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området runt Oskarshamn skiljer sig från både Möre och Öland genom sin brutna topografi, vilket är tydligt i de norra delarna av kommunen där det finns en omfattande arkipelag utanför kusten. Variationerna i strandlinjen är stora och den högsta kustlinjen (HK) i området ligger runt 110 möh. Vid tiden för littorinatransgressionens högsta nivå (runt 5000 f.Kr.) återfinns strandnivån i Oskarshamnsområdet runt 23 möh. Under yngre bronsåldern (ca 1100 f.Kr.) har vattenytan sänkt sig till drygt 7 möh. (Svedberg 1988; Påsse 2001; Björck & Svensson 1998; Svensson 2001). Berggrunden i området utgörs till stora delar av granit, med inslag av bl.a. porfyr och hälleflinta (Antal 1998). Genom Oskarshamns kommun löper flera rullstensåsar i nordvästlig-sydostlig riktning. Den odlingsbara jorden i området är framförallt koncentrerad till rullstensåsar och mer låglänta partier av landskapet där finare fraktioner har sedimenterats. Landskapet innanför kusten utgörs av ett kuperat moränlandskap med många sjöar och vattendrag. Mellan Mönsterås och Oskarshamn mynnar Emån, ett av sydöstra Sveriges största vattendrag. Emån och andra vattendrag har fungerat som viktiga kommunikationslänkar mellan kust och inland.

Landskapet runt Oskarshamn kan grovt delas in i tre olika zoner; skärgården, kusten och inlandet. De tre olika landskapsrummen har visat sig ha betydelse för fornlämningarnas spridning. I Riksantikvarieämbetes fornlämningsregister (FMIS) finns ett stort antal registrerade

fornlämningslokaler i Oskarshamns kommun. En stor del ligger i Misterhults socken, som är en av Sveriges fornlämningsrikaste socknar. De registrerade lämningarna utgörs framförallt av gravar, varav många dateras till bronsålder. I de norra delarna av kommunen finns bronsåldersmiljöer som uppvisar en stor variation bland lämningarna. Ett mindre antal skeppsformade stensättningar är kända. I några av miljöerna har påträffats skålgropar.

Gravarnas spridning ligger ofta till grund för hur man tolkat landskapsutnyttjande och bosättningsmönster i området (se t.ex. Magnusson 1988; Widholm 1998; Widholm & Regnell 2001). De tidigare analyserna av landskapsutnyttjandet har inte varit helt oproblematiska då kunskapen om bronsålderns boplatser varit bristfällig. För att öka kunskapen om regionens sten- och bronsåldersboplatser genomförde därför projektet *Forntid i Oskarshamns kommun* under åren 2002–2004 en specialinventering av kommunens tre socknar; Döderhult, Misterhult och Kristdala (Dahlin 2004, 2005). Projektets huvudsakliga syfte var att inventera och registrera spår efter sten- och bronsåldersbosättningar i området. Inventeringen genomfördes dels i fält dels genom studier av privata och museala samlingar. Inför inventeringen fanns ett 20-tal registrerade stenålderslokaler, de flesta i närheten av Oskarshamn. De då kända lokalerna daterades framförallt till mellan-neolitikum, med tyngdpunkt till gropkeramisk tid. Efter projektet hade antalet sten-/bronsåldersboplatser stigit till 168 och har efterhand

Figur 5. Översikt över fyndplatsen i familjen Hjelm's trädgård. Kenneth Alexandersson (KLM) avsöker fyndplatsen med metall-detektor (foto: Joakim Goldhahn).

ökat ytterligare. Antalet bronsåldersboplatser som identifierades var relativt litet, men tillräckligt många för att urskilja ett generellt spridningsmönster. Tar man hjälp av de enkla skafthålsyxornas spridning noterar man att perioden senneolitikum/äldre bronsålder är en expansiv period då nya områden tas i anspråk. Det finns registrerade lösfynd i områden där det tidigare finns få eller inga indikationer på äldre aktiviteter (Gurstad-Nilsson 1993, 1995; Dahlin 2004).

Det är framförallt inom tre olika landskaps-utsnitt som man återfinner boplatser som dateras till perioden senneolitikum/bronsålder (Dahlin 2004:27):

- En kategori av boplatser ligger i anslutning till den dåtida strandlinjen. Det förefaller som man undvikt exponerade lägen i ytterskärgården och valt mer skyddade lägen i innerskärgården. Ofta finns det en nära koppling mellan

boplatser och områden med rösen eller runda stensättningar.

- En andra kategori av boplatser ligger en bit in i landet. Lokalerna återfinns i lägen där man haft kontakt med skärgården via havsvikar och fjärdar.

- Slutligen finns det en kategori med boplatser som ligger avskärmade från havet och speglar att man istället har fokuserat på sötvattensmiljöer i inlandet.

Antalet lösfunna bronser i kommunen är få. Detta kan tyckas lite märkligt med tanke på de rika bronsåldersmiljöer som finns i regionen (Åberg 1923; Larsson 1986; Magnusson 1988; Widholm 1998). Några av de mer kända miljöerna i de södra delarna av kommunen påträffas i Döderhultsdalen; Fagereke, Rödsla, Klockarebacken, Djupeträsk och Tratten. Dessa bronsåldersmiljöer kännetecknas av enstaka rösen och flera runda stensättningar.

Några av boplatserna som påträffas i anslutning till dessa gravmiljöer skall sannolikt dateras till bronsåldern (Dahlin 2004). I Orrängen, de centrala delarna av Oskarshamn, framkom under 1940-talet en depå vilken bestod av en spjutspets och en nål (SHM 23306). Mycket talar för att det är en depå från bronsålderns period V, cirka 900–700 cal BC (se Montelius 1917: No 1217). Förutom det nyupptäckta svärdet har det hittats ytterligare ett svärd och en holkyxa, men uppgifterna kring fyndplatserna är inte närmare kända (Montelius 1880: 284). Vid Älvehult i de sydligaste delarna av Döderhult har det påträffats en spjutspets av brons. Närmare fyndplats är inte känd, men fyndet kan dateras till yngre bronsålder (KLM 3386). Det finns även två holkyxor från de nordligaste delarna av Döderhult, en i Skrikebo (KLM 55) och en i Stensjö (KLM 58), vilka troligen dateras till yngre bronsålder.

I området runt Oskarshamn har det genomförts förhållandevis få arkeologiska undersökningar under modern tid. En stor del av de arkeologiska undersökningarna i området utfördes under 1930-talet då lokaler som Humlekärrshult, Syréns hage och Klara fulings grotta grävdes (se t ex Bagge 1936; Bellander

1935; Hansson 1937). Från undersökningarna finns rika material som dateras till mellan-neolitikum, bronsåldersdateringarna är däremot få. Ett undantag utgörs av N-G Gillgrens undersökning av ett gravfält strax väster om Oskarshamn där det förutom brända ben påträffades ett fragment av en bronsnål med tvådelat, spiralupprullat huvud (SHM 22211). Enligt Harry Thålin har den sitt ursprung i Kaukasus och skall dateras till slutfasen av den yngre bronsåldern (Thålin 1947: 30).

En av de senaste större undersökningarna i Oskarshamnstrakten genomfördes 1977 vid Lilla Mark strax väster om Humlekärrshult. Här undersöktes omfattande boplatzlämningar i samband med att dåvarande riksväg 15 skulle byggas om. Vid undersökningen tillvaratogs ett stort fyndmaterial som huvudsakligen daterades till perioden senmesolitikum-senneolitikum (Callahan 1987; Svedberg 1988; Taffinder 1987). Vid undersökningen genomfördes en serie på 19 ¹⁴C-dateringarna vars resultat fördelade sig över ett brett kronologiskt spektra, mellan senmesolitikum och tidig medeltid (Edenmo 2001). Anmärkningsvärt är att det finns en kronologisk lucka under bronsålder dit inget prov dateras.

Genomförande

Platsen där svärdet påträffades låg i ett villakvarter byggt i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Landskapet i området runt fyndplatsen uppvisar en kraftig brutenhet. Topografiskt ligger fyndplatsen vid foten av den bergsklack som utgör områdets högsta punkt (se fig. 3). Marken i området är huvudsakligen torr och väldränerad, med inslag av fuktigare stråk. Platsen där svärdet hittades erbjuder inte den konstant fuktiga miljö som svärdets bruna patina antyder.

I samband med efterundersökning berördes ett cirka fyra kvadratmeter stort område, som i söder och norr avgränsas av två betongmurar (se fig. 6). Den äldsta och kraftigaste av murarna (mur 1) ligger i tomtgränsen och har som funktion att terrassera grantomtens mark. Vid den arkeologiska efterundersökningen konstaterades att muren dels var gjuten direkt på urberget, dels grundad på löst liggande sten. Inför uppförandet av muren användes, enligt uppgift från den tidigare husägaren, maskin för att ta bort de lösa massorna. Den mindre muren (mur 2) anlades något senare, syftet var att begränsa den rabatt i vilken svärdet senare framkom. Den lägre muren (mur 2) byggdes strax efter det att huset stod färdiga 1969 (fig. 7). Enligt uppgift framkom svärdet i området mellan de två murarna, strax innanför mur 2. När Crister först noterade svärdet var endast handtaget synligt. Svärdet låg med handtaget pekande mot sydväst och spetsen mot nordost. Vid fyndtillfället lutade svärdshandtaget uppåt. Då han drog svärdet ur jordmassorna gjorde

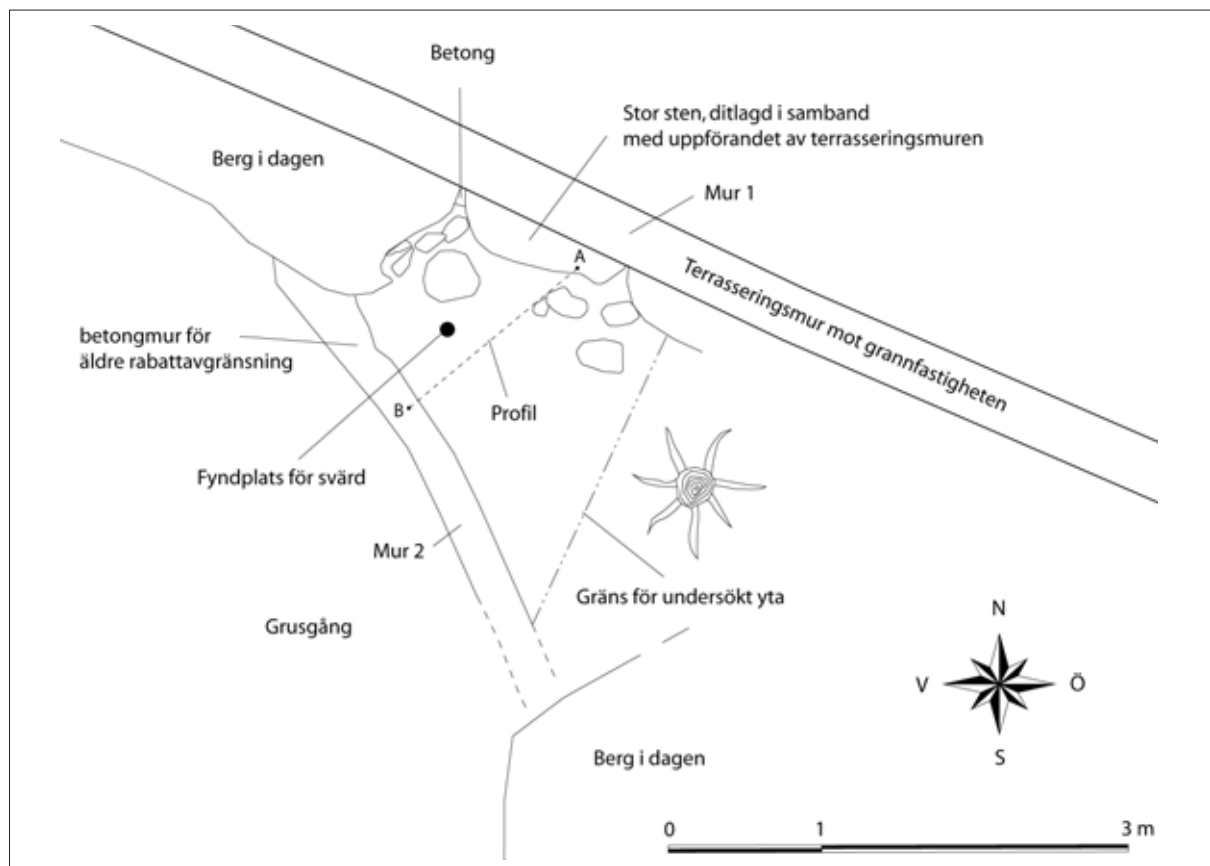
det inget nämnvärt motstånd: ”det satt mycket löst”. Det gick lätt. Det var som att dra ut det ur en svärdsskida”. Eftersom svärdet i ett första skede uppfattades som modernt noterades inte dess exakta fyndposition, varför den är något tentativ (se fig. 6).

Ytan där svärdets handtaget först blev synligt var nedgrävt till en lägre nivå än det intilliggande område där resten av svärdet låg dolt. För att få en överblick av fyndområdet gjordes initialt en bortrensning av löst liggande jord, varefter den omgivande marken rensades ned till samma nivå där svärdet var funnet. Därefter lades en profil ut över fyndplatsen och jorden väster om denna grävdes ned till den orörda alven (fig. 8), varefter profilen dokumenterades (fig. 9), varefter den östra halvan undersöktes. Samtliga nivåer och områden som grävdes ut avsöktes med metalldetektor (fig. 10).

Jordmänen i det aktuella området bestod av matjord som var förhållandevis löst packad. Det framgick tydligt att det rörde sig om tämligen nyligen påförda eller omrörda jordmassor. Allt tyder på att jorden deponerats vid ett enskilt tillfälle även om en viss tidsskillnad gick att utläsa genom sammansättningen av de påförda massorna. Den större stenen (fig. 7 och 8) som rensades fram under vårt arbete hade blivit ditlagd i samband med att mur 1 konstruerats. Runt stenen påträffades ett löst lager av humös jord med ett tydligt inslag av sandlinser. Då lagret även återfanns under den ovan nämnda stenen tolkades det höra ihop med ett händelseförlopp då stenen hamnade på plats. Svärdet

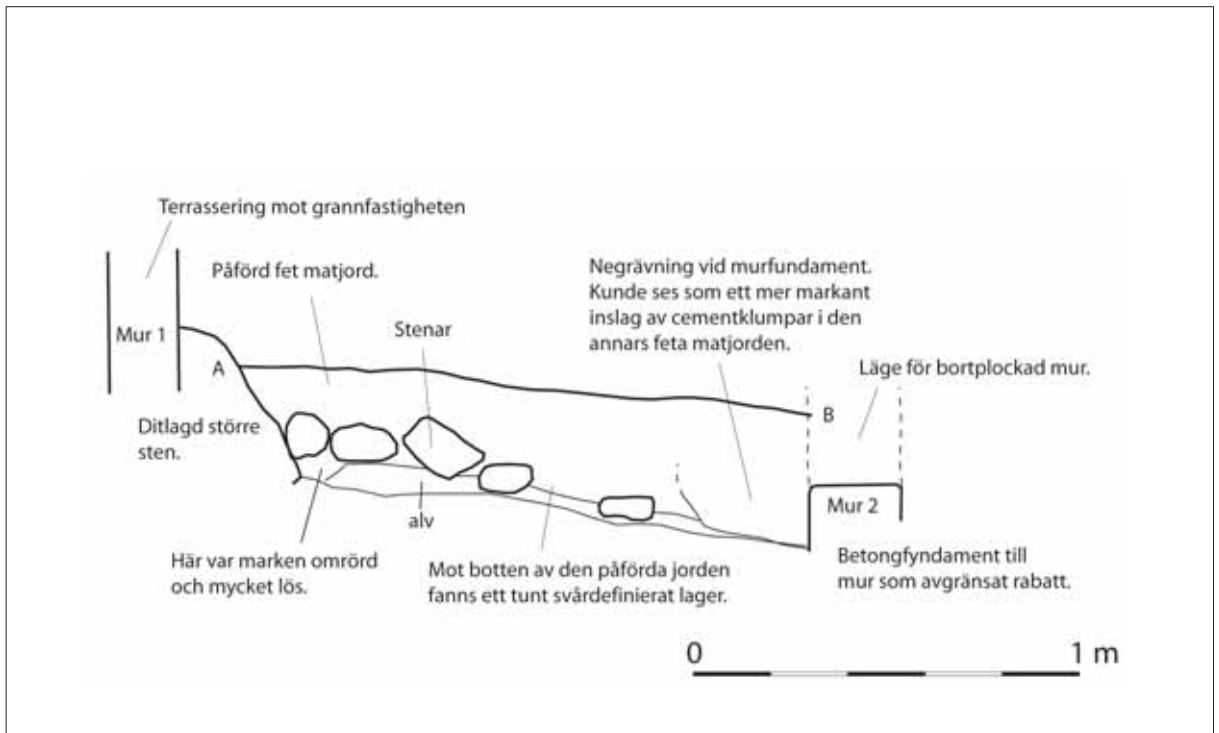
Figur 6. Fyndplatsen. Här utmärkt med en ring (foto: Joakim Goldhahn).

Figur 7. Plan över undersökningsområdet.

Figur 8. Profilen över fyndplatsen (foto: Joakim Goldhahn).

Figur 9. Profil av fyndplatsen.

Figur 10. Fyndplatsen mot slutet av undersökningen (foto: Joakim Goldhahn).

återfanns dock i det senare påförda jordmassor som lagts på plats efter att mur 2 uppförts. När jorden rensades ned till "svärdsnivån" påträffades spik, cementklumpar, plastbitar och fimpar, vilket stärker tolkningen att det rör sig om

sent påförda jordmassor. Delar av händelseförloppet bekräftades senare i samtal med den tidigare markägaren Ulla Yngve (muntligen den 10 juni 2009).

Resultat och tolkning

Allt tyder på att de påförda jordmassorna har lagts dit vid två tillfällen. Först ett något äldre lager med visst inslag av sand när mur 1 konstruerades och sedan ett yngre mer homogent lager av humus då blomsterbädden som tillhör mur 2 anlades. Båda dessa händelser skedde strax efter 1969 då husen i villakvarteret byggdes.

Svärdets fyndplats låg innanför murarna, närmare bestämt inom området för det senast påförda jordlagret i blomsterbädden, vars tillkomst går att sätta samman med uppförandet av mur 2 (fig. 7). Det är sannolikt att svärdet hamnat här genom en sentida post-deposition som förflyttat fyndet från sin ursprungliga deponeringsplats, av allt att döma är den plats där jorden för blomsterbädden hämtades. Det finns flera skäl för tolkningen:

1. Stratigrafin i den dokumenterade profilen visar att lagret där svärdet tillvaratogs var omrört. Det finns inget, vare sig i plan eller i profil, som antyder förekomsten av en nedgrävning i vilken svärdet ursprungligen varit deponerat. Alven under svärdet utgjordes av sand med ett inslag av grövre fraktioner som grus och sten. Om svärdet ursprungligen varit deponerat uppe på markytan skulle det ha funnits kvar en äldre markhorisont under svärdet.

2. Den underliggande marknivån sluttade påtagligt från nordost ner mot sydost, medan svärdets position då det återfanns (enligt upphittaren) var det motsatta, lätt sluttande med handtagsändan upp i sydväst och spetsen ner mot nordost. Detta är en god indikator på att svärdet deponerats tillsammans med de på-

förda jordmassorna. Om svärdet legat på den ursprungliga marknivån skulle dess riktning ha följt marknivån som sluttade åt motsatt håll, vilket inte var fallet.

3. Det gick heller inte att påvisa några nedgrävningar eller arrangemang på den ursprungliga markytan som tyder på att svärdet deponerats på platsen under bronsåldern.

4. Svärdet lossnade väldigt lätt när Crister Hjelm drog i handtaget vilket också tyder det på att det deponerats tillsammans med de påförda jordmassorna som vid efterundersökningen konstaterades vara löst packade.

5. Svärdets mörkbruna och välbevarade patina tyder på att det ursprungligen legat i en våt miljö (se Vandkilde 1996: 33–34; Goldhahn 1999: 34–35; Fontijn 2002: 41–52). Platsen där svärdet framkom passar dåligt in på denna beskrivning. Den undersökta platsen var relativt torr och väl-dränerad.

6. Det påträffades inga nitar eller dylikt i metall vid vår undersökning eller prospektering med metalldetektor, svärdsdelar som med största sannolikhet skulle ha bevarats till våra dagar om svärdet deponerats på denna plats.

Även om vår tolkning av händelseförloppen inte är hundra procentigt säker är vi övertygade om att svärdet hamnat på fyndplatsen genom de aktiviteter som utspelade i samband med uppförandet av mur 1 och 2. Allt tyder på att platsen för den ursprungliga deponeringen bör sökas i Oskarshamns närområde. Troligen en plats där mat- och planteringsjord fanns till försäljning i slutet av 1960- och början av 1970-talet.

Åtgärdsförslag

Av vikt att notera är också att vi inte fann något som tyder på att svärdet skulle härröra ifrån en fast fornlämning i fyndområdet. Vi ser därför

inga hinder att det påbörjade arbetet fortgår. Framtida exploateringar i anslutning till fyndområdet bör dock bevakas.

Tillkännagivande

Vi vill framhålla det exemplariska agerandet av familjen Hjelm; Crister, Kerstin, Mathilda och Rebecka. När svärdet påträffades sökte de genast upp lokala hembygdshistoriker och

arkeologer samt antikvariska instanser. Fyndplatsen täcktes över och lämnades orörd vilket gjorde att vår undersöknings kunskapspotential förbättrades avsevärt.

Referenser

- Almgren, Oscar. 1905. "Kung Björns hög" och andra fornlämningar vid Håga. Stockholm: Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.
- Antal Lundin, Ildikó. 1998. *Översiktsstudie av Kalmar län: geologiska förutsättningar; sammanställning och slutsatser*: Michael Stephens och Rune Johansson. Svensk kärnbränslehantering rapport 98:24. Stockholm.
- Bagge, Axel. 1936. Stenåldersboplatsen vid Humlekärrshult, Oskarshamn. *Kalmar län 1936*. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård. Årgång 60. Kalmar
- Baudou, Evert. 1960. *Die regionale und chronologische Einteilung der jüngeren Bronzezeit im Nordischen Kreis*. Diss. Stockholm : Univ.
- Bellander, Erik. 1935. *Lilla Mark, Oskarshamn, Småland*. Opublicerad rapport ATA Dnr. 4855/35,.
- Björck, S. & Svensson, Nils-Olof .1998. *Östersjön och Västerhavets utveckling. Berg och Jord, Sveriges nationalatlas*. Red Freden, Kurt. Höganäs.
- Broholm, Hans Christian. 1946. *Danmarks bronzealder. Bd 3, Samlede fund fra den yngre bronzealder*. København: Gyldendal.
- Broholm, Hans Christian. 1949. *Danmarks bronzealder. Bd 4, Danmarks kultur i den yngre bronzealder*. København: Gyldendal.
- Brøndsted, Johanness. 1939. *Danmarks Oldtid II Bronzealderen*. København: Gyldendal.
- Callahan, Errett. 1987. *An evaluation of the lithic technology in Middle Sweden during the Mesolithic and Neolithic*. Uppsala: Societas archaeologica Upsaliensis. Aun nr 8.
- Dahlin, Michael. 2004. *Fårör i forntidens spår. En studie av sten- och bronsålderns bosättningsmönster med utgångspunkt från specialinventeringen av Misterhults och Döderhults socknar i Oskarshamns kommun*. Oskarshamn: Forntid i Oskarshamn kommun. FOK – rapport 2005:1.
- Dahlin, Michael. 2005. *Mellan åsar och vattendrag: En studie av sten- och Bronsålderns bosättningsmönster med utgångspunkt från specialinventeringen av Kristdala församling i Oskarshamns kommun*. Oskarshamn: Forntid i Oskarshamn kommun. FOK – rapport 2005:1.
- Edenmo, Roger. 2001. Stenåldersboplatsen Lilla Mark under 4000 år: Bosättningsmönster, utbytessystem och neolitisering i östra Småland. *Övre Grundsjön, Vojmsjön och Lilla Mark*. Rapport över arkeologiska undersökningar. Projekt uppdragsarkeologi. 31-68. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.
- Ekholm, Gunnar. 1921. *Studier i Upplands bebyggelsehistoria. 2, Bronsåldern*. Uppsala: Akad. bokh.

- Fontijn, David R. 2002. *Sacrificial landscapes: cultural biographies of persons, objects and 'natural' places in the Bronze Age of the southern Netherlands, C. 2300-600 BC*. Leiden: Univ. of Leiden.
- Goldhahn, Joakim. 1999. *Sagaholm: hällristningar och gravritual*. Diss. Arkeologiska institutionen Umeå universitet 2000.
- Gurstad-Nilsson, Hans. 1993. *Stenålder i Kalmar läns inland: bebyggelseutveckling och bosättningsmönster i Hulfsfreds kommun*. Kalmar: Kalmar läns museum.
- Gurstad-Nilsson, Hans. 1995. *Stenålder i gränsbygd: en bebyggelsehistorisk analys med utgångspunkt från specialinventeringen av Emmaboda kommun*. Kalmar: Kalmar läns museums arkeologiska rapporter 1995:4.
- Gustawsson, Karl-Alfred. 1927. Ett öländskt bronsåldersröse. *Fornvännen* 22, 351–364.
- Hansson, Harald. 1937. *Syréns hage, Oskarshamn, Småland*. Opublicerad rapport ATA Dnr 0938/37.
- Jensen, Jørgen (1997). *Fra bronze- til jernalder: en kronologisk undersøgelse*. København: Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab.
- Larsson, Thomas B. 1986. *The Bronze Age metalwork in southern Sweden: aspects of social and spatial organization 1800-500 B.C*. Diss. Umeå: Univ.
- Magnusson, Gert. 1988. Arkeologin - en ung vetenskap. *Fornminnen i en kustbygd*. Red Rönneback, Lars. 6-31. Oskarshamn.
- Montelius, Oscar. 1880. Fynd från bronsåldern i Kalmar län. *Svenska fornminnesföreningens tidskrift, fjerde bandet 3:e häftet*.
- Montelius, Oscar. 1917. *Minnen från vår forntid*. [Ny uppl.] Stockholm: Norstedt.
- Påsse, Tore. 2001. *An empirical model of glacioisostatic movements and shorelevel displacement in Fennoscandia*. Sveriges geologiska undersökningar.
- Svedberg, Åsa. 1988. Lilla Mark – en stenåldersboplats. *Fornminnen i en kustbygd*. Red Rönneback, Lars. 32-63. Oskarshamn.
- Svensson, Nils-Olof . 2001. Strandlinjer och strandlinjeförskjutning i Möre. *Möre – historien om ett småland*. E22 – projektet. 73-110. Kalmar: Kalmar läns museum.
- Taffinder, Jacqueline. 1987. The selection of lithic raw materials. *Tor* 21, 57–77.
- Thrane, Henrik 1975. *Forbindelser med Europa nord for Alperne i Danmarks yngre bronzealder: (per. IV-V)*. Diss. (sammanfattning) Aarhus : Univ.
- Thålin, Harry. 1947. Stranda härads fornminnen. *Stranda Härads Hembygdsförenings årsskrift Stranda. – Bilaga 1947.48*. Stockholm.
- Vandkilde, Helle. 1996. *From stone to bronze: the metalwork of the late Neolithic and earliest Bronze Age in Denmark*. Diss. Århus: Univ.
- Widholm, Dag. 1998. *Rösen, ristningar och riter*. Akademisk avhandling. Lunds universitet.
- Widholm, Dag. & Regnéll, Joachim. 2001. Grave monuments and landscape in South-Eastern Sweden. *Lund Archaeological Review* 7, 29–49.
- Åberg, Nils. 1923. *Kalmar läns förhistoria*. Kalmar.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-6094-09

Kalmar läns museums dnr: -

Projektnummer KLM: -

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Kalmar län

Landskap: Småland

Kommun: Oskarshamn

Socken: Oskarshamns stad

Fastighet: Hagtornsvägen 3, 572 41 Oskarshamn

Fornlämningsnr: -

Ekonomisk karta: 6G 0h Flathult

X koordinat: 6350385

Y koordinat: 1538920

M ö h: 15-20 möh

Fältarbetstid: 20 timmar

Antal arbetsdagar: 2

Maskintid: -

Personal: Kenneth Alexandersson (KLM) & Joakim Goldhahn, Högskolan i Kalmar

Foto, Du nr: Du 145

Fynd nr: -

Fynd: Fyndet förvaras, i väntan på beslut om inlösen och fyndfördelning hos Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

Analyser: -

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Vid inmätning användes totalstation

Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem RT90 2,5 gon V och RH70.

Att hitta ett svärd från bronsålder i sin egen trädgård är ett minne för livet. Här följer Cisters och hans familjs berättelser om hur det gick till.

Crister, 40

” Det hela började med att en uteplats skulle anläggas. Det skulle läggas marktegel och en mur. Efter att ha skyfflat undan ca tio kubikmeter jord skulle jag slå bort en mur som var sedan huset byggdes, 1969. När muren var borta skulle jag gräva för att lägga en ny mur innanför där den gamla varit. Jag använde både spett, spade och korp för att få bort sten, jord och rötter. Mitt i denna hårda hantering fick jag syn på handtaget till svärdet. Jag tänkte ”Vad är det för skräp som sticker fram?” Jag tog tag i handtaget och drog ut svärdet som lossnade lätt. Inget av mina verktyg hade lyckats träffa svärdet någon gång. Vilken tur! När jag fått fram svärdet trodde jag att det var en gammal leksak och slängde det i gruset bakom mig. Sedan kom min yngsta dotter Rebecka ut och jag sa då till henne ”Titta vad pappa hittade!” Hon tog då svärdet och sprang in till storasyster och de båda kom tillbaka ut väldigt uppspelta. De började rengöra svärdet från jord. De tyckte att det såg gammalt ut och ville kontakta hembygdsforskarna Rose-Marie och Lars-Göran Edinius för att få värderat hur gammalt svärdet kunde vara. ”Gå ni om ni tror att det ger något, sa jag lite ironiskt”. Efter ett kort tag kom de tillbaka med paret Edinius tätt efter. Lars-Göran var helt till sig. Han hade med en bok där han kunde påvisa att svärdet troligtvis var från bronsåldern. Bronsåldern, tänkte jag?! När var det? Så går det när man inte hängt med på historiektionerna i skolan. Som tur var kunde Lars-Göran informera mig om att det var ca 3 000 år sedan. WOW! Nu blev jag helt tyst. Jag som tidigare retats med min fru och flickorna om svärdets ålder och värde. Det blev en väldigt stor händelse av detta fynd och det har varit en händelserik vecka som jag säkert inte kommer att få uppleva någon liknelse med igen.

Kerstin, 36

” Först vill jag nämna att det känns otroligt att ha fått vara med om detta fynd. Det kan också nämnas att fyndet gjordes på självaste Nationaldagen 2009.

Jag höll på att städa inomhus då jag hör Rebecka skrika och ropa. Det lät som om hon hade skadat sig. Jag blev orolig och mötte henne i trappan. Efter henne kom även Mathilda springande. Rebecka höll fram svärdet och sa: ”Titta, vad pappa har hittat när han grävde!”. Jag trodde först att det var en gammal lie eller liknande. Tjejerna ville rengöra svärdet och det fick de göra. När de hade tvättat det rent från jord och smuts kom fina utsirningar fram. Då insåg jag att det var något stort vi hade hittat. Jag kunde dock inte föreställa mig att det skulle vara så gammalt som det senare har framkommit. Jag trodde att det som äldst var från 1300-talet. Mathilda ringde Rose-Marie Edinius och frågade om hon kunde hjälpa till att värdera åldern på svärdet. Barnen gick bort till paret Edinius som efter ett tag kom med tillbaka med barnen. De var väldigt upphetsade över fyndet och förklarade att det var från bronsåldern. OJ!, tänkte jag. Var det verkligen möjligt? Edinius tog på sig att kontakta Länsmuseumet. De kontaktade även ortens tidningar som kom inom några timmar för att skriva om fyndet. Dagen efter kom arkeologen Mikael Dahlin som var väldigt ivrig över att få se fyndet. Då insåg vi åter att det måste vara ett speciellt fynd vi gjort. Han bekräftade också att svärdet var från bronsåldern.

Tre dagar senare kom två arkeologer, Joakim Goldhahn och Kenneth Alexandersson och gjorde utgrävningar kring fyndplatsen. Det var jättespännande att följa deras arbete på så nära håll. Tyvärr fann de inget mer och inte heller den riktiga orsaken till varför svärdet hamnat i vår trädgård. Teorin är dock att det blivit ditforslat med matjord. Mystiken kring svärdets historia kvarstår dock, men det har varit en väldigt händelserik vecka och en upplevelse som jag inte vill vara utan.

Mathilda, 12

” Rebecka kom in till mig när jag satt och spelade tv-spel. Hon fäktades med något som såg ut som en spetsig, lång sten. Jag gick fram till henne och kollade vad det var. Jag såg då att det var ett svärd och bad henne sluta och att hon skulle vara rädd om det eftersom det verkade vara väldigt gammalt. Vi gick till mamma och visade det. Mamma tyckte det var häftigt. Vi gick upp igen och frågade pappa om han nyss hade hittat det. Han sa att han hittat det för cirka en timma sedan och att han trott att det var skräp och bara lagt undan det. Pappa spolade av svärdet och jag och Rebecka började rengöra det från smuts. Då såg vi att det var fina inristningar i det och att det var väldigt fint. Vi funderade då över vem vi skulle fråga om svärdets ålder. Vi kom på Rose-Marie Edinius. Jag ringde till Rose-Marie och berättade om fyndet och hon blev glad och intresserad. Vi gick till henne efter att min kompis Amanda Dejus kommit. Rose-Marie berättade att det var över 3 000 år gammalt. Lars-Göran blev väldigt glad och hämtade en bok som hade ett likadant svärd på bild. De sa att de skulle kontakta tv och tidningar, men ville gärna se fyndplatsen. De följde med oss hem. Lars-Göran trodde att han hittade benbitar och sa att han trodde det var en grav. Dagen efter kom Mikael Dahlin och tittade. Han trodde det var en depå och inte en grav. Länsmuseumet kontaktas och de hämtade svärdet på måndagen. På onsdagen kom två arkeologer och grävde vid fyndplatsen, men inget mer hittades.

Rebecka, 7

” Jag skulle gå ut till pappa och då visade han mig vad han hade hittat. Jag tog med svärdet och gick in till Mathilda och låtsasfäktade lite. ”Titta, vad pappa har hittat”, sa jag. Vi gick till mamma och visade svärdet. Då sa mamma ”Vem kan vi ringa till för att få hjälp med hur gammalt det kan vara?” Mathilda undrade om vi inte kunde ringa Rose-Marie Edinius. ”Det blir bra”, sa mamma. Vi gick till Rose-Marie med svärdet. Mathildas kompis Amanda Dejus var också med. Rose-Marie och Lars-Göran satt ute i sin trädgård. Rose-Marie sa att det var otroligt gammalt och förmodligen från bronsåldern. Det var för 3 500 år sedan. Då hämtade Lars-Göran en bok där en bild på ett likadant svärd fanns med. Vi gick hem och paret Edinius hängde med oss. De berättade för mamma och pappa vilket stort fynd det var. Paret Edinius trodde att det var en grav för en rik man. Dagen efter kom en arkeolog, Mikael Dahlin, och sa att det troligtvis var en vapengömma och inte en grav.

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se